

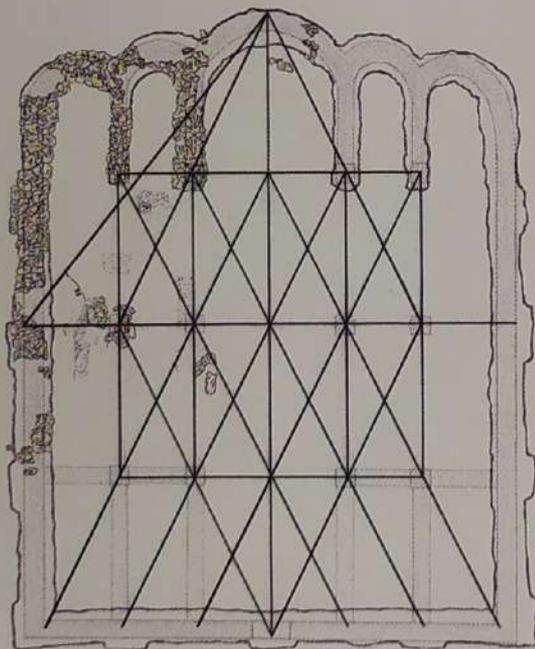
КЗ БМР Білоцерківська міська централізована
бібліотечна система

ХРОНОС

Зошит X

Матеріали засідання краєзнавчого клубу
30 травня 2018 року

Під загальною редакцією
Євгена Чернецького

Біла Церква
2018

УДК 908 (477.41-21 Біла Церква)
Х 94

Десяте засідання краєзнавчого клубу "Хронос"
розпочалося 30 травня 2018 р. о 15:00
в актовому залі Центральної бібліотеки
та тривало до 17:00

© КЗ БМР БМ ЦБС, 2018
© Автори, 2018

ЗМІСТ

СПИСОК УЧАСНИКІВ ЗАСІДАННЯ.....	5
СТАТТІ.....	7
Різник С. Реконструкція фундаменту культової споруди на Замковій горі.....	8
Чернецький Є. Інститут почесних попечителів на Білоцерківщині у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст....	13
Стародуб О. Дозвілля та культурно-мистецький розвиток вихованців Білоцерківської гімназії (друга половини ХІХ – початок ХХ ст.)	17
Мартиненко О. Першому матчу ФК “Динамо” (Київ) – 90 років	30
Бурлака С. Протокол допиту Службою безпеки ОУН Захаржевського М. Г., агента НКГБ, керівника легендарного проводу ОУН на Східних Українських Землях.....	39
Бондар А. Роль молоді в політичному та культурному житті Білої Церкви 1960-х років	61
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	85

Першому матчу ФК "Динамо" (Київ) – 90 років

Кожен якщо не є фанатом футбольної команди (ФК) "Динамо" (Київ), то принаймні про неї чув. Усі знають, що це головна команда країни. Крім того вона найтитулованіша команда України.

Але, що нам відомо з історії створення футбольної команди "Динамо" (Київ)? Реєстрація статуту Київського пролетарського спортивного товариства (ПСТ) "Динамо" Міжвідомчою комісією у справах громадських організацій та спілок Київського округу відбулась 13 травня 1927 року.

Перша згадка про футбольний клуб "Динамо" з'явилась лише 5 квітня 1928 року в газеті "Вечірній Київ": "Киевское спортивное общество "Динамо" в текущем году организывает свою футбольную команду. "Динамо" подняло вопрос перед Окрсофиком о включении команды в розыгрыши матчем"¹.

Перш за все, як доводять джерела, до осені 1927 р. не були вирішені організаційні питання. На перших етапах не існувало не тільки професійної команди, тренерів, а й взагалі не було тренера. Тренуванням команди займався капітан команди "Радторгслужбовців" – Михайло Давидович Товаровський. Тим більше, що кращі гравці майбутньої ФК "Динамо" (Київ) грали в ній. Спроби керівництва "Динамо" створити під час сезону свою футбольну команду зазнали невдачі, через те, що "Радторгслужбовці" претендували на призові місця в чемпіонаті Києва. Тому створення "Динамо" могло послабити гру одного з фаворитів турніру. Це є ще однією з причин, чому цілий рік команда не грала.

Тільки 29 березня 1928 р. Київське ПСТ "Динамо" звернулося до Окружної ради фізкультури (окрсофіку) з проханням дозволити чотирьом футбольним командам

¹ [https://uk.wikipedia.org/wiki/Динамо_\(Київ\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Динамо_(Київ))

товариства взяти участь в чемпіонаті Києва одразу по класу "А", пояснюючи це тим, що в першій та другій командах товариства практично всі гравці минулого року приймали участь в інших командах саме в "вищому ешелоні" першості Києва. В березні 1928 року в товаристві функціонували аж чотири команди. Та, якщо перші дві сформовані з гравців декількох київських клубів класу "А", що були "завербовані" саме для показової гри товариства, то третя й четверта – це команди в яких грали саме співробітники силових структур, тобто ті, які й до цього грали за команди підрозділів цього силового управління міста. Хоча все ж таки можливо її формування ще не було завершено.

Що нам відомо про збірну м. Біла Церква?

Крім дати заснування, 1925 рік, та можливої назви, нічого!

"Збірна Білої-Церкви показала себе не в кращому розумінні цього слова, а в найгіршому. За останні два роки вона ні разу не виграла в команд, які приїздили до нас з інших міст"².

"В суботу 28 травня відбувся перший футбольний матч за цю весну – товариська зустріч команд Саливінки (цукровики) та першої команди Б. Ц. Райсофіко"³.

Але у місцевій газеті того часу збереглися статті які в тій чи іншій мірі описують не тільки умови в яких пройшов матч, але й надають загальну характеристику збірної нашого міста...

Ось на основі них ми і спробуємо скласти приблизну картину того як все відбувалося...

Про те, що дві "не зіграні" команди зустрілися на новому ще незабудованому стадіоні говорять такі факти:

– 29 травня 1927 р.: "Майже закінчено роботи на стадіоні Білої Церкви. Посаджено 600 дерев. Сплановано футбольне та гандбольне поле. Улаштовується баскетбольна та легкоатлетична доріжки та стрілецький тир"⁴;

² Л. С. Футбольний матч (зб. Б.-Церкви – зб. Черкас) // Радянська нива. – 1927. – 14 липня. – № 53 (163). – С. 5.

³ Спорт. Футбольні матчі // Радянська Нива. – 1927. – 5 червня. – № 42 (152). – С. 5.

⁴ На стадіоні // Радянська Нива. – 1927. – 29 травня. – № 40 (150). – С. 4.

– 5 червня 1927 р.: "...не втрамбований як треба футбольний майдан..."⁵;

– 7 липня 1927 р.: "для проведення районних матчів Білоцерківська колегія суддів надсилає своїх суддів"⁶.

Тому й не дивно, що гравці жалілися на погані умови гри, а уболівальники на погану гру гравців, тим більше своєї збірної. Так би все й продовжувалося б, стадіон поступово добудовувався, а місцева збірна продовжувала програвати. Та й дійсно, навіщо створювати умови для команди-аутсайдера...

Але все змінилося, коли 14 липня 1927 року була надрукована стаття "Футбольний матч"⁷. В якій автор виступив з жорсткою критикою місцевої збірної. Не знаючи, або забувши, що перший шкіряний м'яч білоцерківці побачили тільки за двадцять років до створення місцевої збірної. Коли у 1905 році у Білоцерківській гімназії до учбової програми був включений такий предмет як фізична гімнастика. А за кордоном був закуплений спортивний інвентар в якому також був шкіряний м'яч. Але, не забувши згадати, що за два роки свого існування, команда рідного міста не виграла жодного матчу: "... А послухати тільки, з якою гордовитою пихою грачі цієї команди балакають перед матчем, то страшно стає за приїжджих: язиками стільки голів надають їм, в уяві так гарно пасують, в балачках такий стиль показують, що соромно стає сторонньому слухати оті теревені самовпевнених Б.-Ц. футболomanів. На ділі ж ніякої продуманої гри нема, а є безцільна біганина, танці, цапині скоки (хавбек Пугачевський)..."⁸. Але саме в цій статті невідомий автор розгледів потенціал команди нашого міста, яка може перемагати не тільки команди невеличких міст, але й навіть

⁵ Спорт. Футбольні матчі // Радянська Нива. – 1927. – 5 червня. – № 42 (152). – С. 5.

⁶ Які футбольні команди грають 17 липня // Радянська Нива. – 1927. – 7 липня. – № 51 (161). – С. 4.

⁷ Л. С. Футбольний матч (зб. Б.-Церкви – зб. Черкас) // Радянська нива. – 1927. – 14 липня. – № 53 (163). – С. 5.

⁸ Там само.

Києва: "Безумовно, було-б помилкою не визнавати того, що у нас є й гарні футболісти. Є, безумовно є, та ще й такі, з якими можна перемогти не тільки Черкаси, а багато Київських команд..."⁹. Основною проблемою, на яку автор звернув увагу, було те, що: "В Б.Ц. команді майже кожний футболіст грав "на красу", захоплюючись сам собою..."¹⁰.

Та на останок, автор дав пораду: "Отже з певністю можна сказати, що Білоцерківська збірна в такому складі, як зараз ніколи і нікого не зможе перемогти. Треба підібрати, або ж поновити її склад"¹¹.

Невідомо, що вплинуло більше: стаття чи зміни у складі команди, але рівно через рік це була вже зовсім інша команда...

Про перший незареєстрований матч команди "Динамо" (Київ) зі збіркою м. Біла Церква, який відбувся 1 липня 1928 року, відомо з двох статей, які були надруковані у місцевій газеті. Тому спробуємо проаналізувати ці дві статті більш детально.

Перша оголошувала про те, що: "...1-го липня на спартакіаді відбудеться футбольний показовий матч між збіркою м. Б. Церкви та 1-ю командою Київського "динамо", щоб показати гарну техніку гри в футбол..."¹².

По завершенню матчу у газеті була надрукована така стаття: "...В неділю 1-го травня¹³ відбувся показовий футбольний матч між зб. Б.-Церкви та першою командою Київського Динамо. З самого початку стали напирати динамівці і на 5-й хвилині в сітці Білоцерківських воріт був м'яч. Далі гра проходила досить рівно. На другому хавтаймі Б. Церква легко вбиває м'яч і тим самим зрівнює гру. Київ робить ще декілька проривів б'є штрафний удар але упускають пруткий м'яч, який гучно свистить у повітрі.

⁹ Там само.

¹⁰ Там само.

¹¹ Л. С. Футбольний матч (зб. Б.-Церкви – зб. Черкас) // Радянська нива. – 1927. – 14 липня. – № 53 (163). – С. 5.

¹² З окружна спартакіада Білоцерківщини // Радянська Нива. – 1928. – 30 червня. – № 73 (283). – С. 4.

¹³ Дата 1 травня, скоріш за все, є друкарською помилкою у газеті.

Під кінець Б. Церква під оплески тисячної публіки вбиває другий м'яч. Фінальний свисток судді фіксує перемогу Б. Церкви з наслідком +2 – 1”¹⁴.

Автор статті високо оцінив гру місцевої збірної, не здогадуючись про те, якою командою у майбутньому стане “Динамо” (Київ)!

Хоча офіційно вважається що: “Первый зарегистрированный матч киевские динамовцы провели 17 июля 1928 года с одесским “Динамо”. Результат встречи – 2:2...”¹⁵.

Перше, на що звертаєш увагу – це те, що гра відбулась у зв'язку з проведенням 3-ої окружної спартакіади Білоцерківщини, тобто гра була у межах Білоцерківської округи¹⁶. Відразу ж виникає питання, а до чого ж тут команда з Києва?

Друге – що це був *показовий матч*¹⁷, тобто матч який має демонстраційний статус. Показ маловідомої гри, введення нової комбінації, або показ дуже гарної гри.

Зараз же, на офіційному сайті, ця гра представлена як *товариський матч*¹⁸. Тобто гра, яка проводиться поза межами якогось кубку, тим більше в якій результат не є важливим, головним є демонстрація тактики та якості гри! І знову ж питання: яка якість та тактика, якщо “Динамо”(Київ) новостворена команда, яка не провела жодного матчу?! Ще

¹⁴ Уланівський А. Огляд фізкультурних сил Білоцерківщини // Радянська нива. – 1928. – 15 липня. – №78 (288). – С. 6

¹⁵ http://www.fcdynamo.kiev.ua/ru/club/history/vehi_istorii/

¹⁶ Білоцерківська округа – адміністративно-територіальна одиниця в УСРР, утворена на весні 1923 р. у складі Київської губернії. Окружний центр – місто Біла Церква. Налічувала 28 районів (Білоцерківський, Богуславський, Великополовецький, Володарський, Гребінківський, Кожанський, Корнинський, Ківшеватський, Медвинський, Сквирський, Миронівський, Попільнянський, П'ятигірський, Рокитнянський, Ставищанський, Таращанський, Тетіївський, Узинський, Фастівський). Проіснувала до 2 вересня 1930 року. Впродовж 1925–1930 рр. межі округи кілька разів змінювалися.

¹⁷ http://sportoterm.lt.enacademic.com/21759/показательный_матч

¹⁸ https://ru.wikipedia.org/wiki/Товарищеский_матч

питання: яка саме команда грала зі збіркою м. Білої Церкви? Зі статті відомо, що матч пройшов з 1-ю командою Київського "Динамо"... У Київському ПСТ "Динамо" було аж чотири команди. Дві перші команди, гравцями яких були співробітники МВС, і дві інші, які грали більш професійно, і виступали на показових матчах, або за інші команди. Ось мабуть 1-ша команда з тих, хто брав участь у показових іграх, і стали суперниками місцевої команди. Але тоді постає питання: чому 1-ша команда яка вже мала досвід і входила до групи "А" у супротивники обрала команду, яка хоч і грала вже три роки, але жодного разу не перемогла!

Наскільки відомо в період з 1928 по 1935 рр. в країні була відсутня впорядкована та стабільна система спортивних змагань. Це дало змогу офіційним представникам ФК "Динамо" (Київ) казати що: "Чемпионаты СССР и союзных республик проводились среди сборных городов. Кроме этого, проводились отдельные ведомственные чемпионаты. Так в первенстве Киева играли в те годы только профсоюзные команды, к которым "Динамо", как команда спортобщества НКВД, не относилась. Таким образом, кроме регулярных товарищеских матчей "Динамо" выступало в те годы только в одном официальном соревновании – первенстве Украины среди команд общества "Динамо", которое тоже проводилось нерегулярно. Динамовцы Киева иногда в полном составе играли за сборную Киева, но официально отнести результаты этой команды к истории клуба нельзя. Также не идут в счет многочисленные товарищеские матчи, в которых киевское "Динамо" одержало немало памятных побед"¹⁹.

Наскільки футбол був новітньою грою для мешканців міста Біла Церква, можна відчути, прочитавши заклик який був надрукований вгорі наведеної вище статті: "Замість п'янства,

¹⁹ <http://www.fcdynamo.kiev.ua/ru/club/history/chronology1/>

бешкетів, карт запроваджуймо новий здоровий побут – розумну та корисну розвагу та спорт”²⁰.

Але й досі залишається відкритим питання, чому команда “Динамо” (Київ) вирішила провести свою першу гру зі збірною м. Біла Церква?!

Єдина відповідь, яка є логічною, це те, що скоріш всього команда з Києва знала, що ми за три роки не виграли жодного матчу! Що ми знали про київську команду, яка не провела ще жодної гри? Нічого! Але сталося те, що сталося.

Додаткова інформація

*Показовий матч*²¹ – має демонстраційний статус. Метою якого є визначення фізичного виховання. Співпадіння між гравцями або командами, метою якого є введення нової, маловідомої гри, або показ гарної результативної гри, або гарної командної гри.

*Товариський матч*²² – спортивне змагання, яке проводиться не у рамках чемпіонату або кубку країни. Для учасників товариського матчу важливим є якість гри ніж результат. Зазвичай такі матчі проводяться у міжсезоння або перед початком регулярного чемпіонату. Крім того у матчі можливі відступи від правил, наприклад, необмежена кількість замін, відсутність попереджень та ін. Метою товариських матчів є тренування тактики, зіграності, пошук нових ігрових та стандартних комбінацій, перевірка у справі кандидатів до команди, визначення основного складу команди у командних змаганнях.

²⁰ Уланівський А. Огляд фізкультурних сил Білоцерківщини // Радянська нива. – 1928. – 15 липня. – № 78 (288). – С. 6

²¹ http://sportoterm.lt.enacademic.com/21759/показательный_матч

²² https://ru.wikipedia.org/wiki/Товарищеский_матч

Перший склад команди "Динамо" (Київ)²³ (фото –1):

На землі сидять (зліва на право) – С. Іванов, А. Ідзковський, П. Дішкант. За ними – Н. Мурашков, С. Бардадим, Є. Пірокеті. Стоять – М. Рейнгольд, В. Трофімов, П. Кофман, І. Терент'єв, В. Бойко.

Склад першої футбольної команди Білоцерківського політехнікуму²⁴ 10.08.1925 р.²⁵ (фото – 2, друкується вперше):

²³ <http://starkiev.com/динамо/>

²⁴ Зараз Білоцерківський державний аграрний університет.

²⁵ Фото представлено у експозиції музею БНАУ. Так як за період, коли відбувся матч, не було знайдено світлини збірної м. Біла Церква, автор вважає доцільним вставити до статті світлину збірної ВУЗу. Можливо хтось з цих гравців грав за збірну міста.

I ряд (стоять) – 1. Костянов; 2. Крук Леонід; 3. Остахнович Павло; 4. Вареник; 5. ...; 6. ...; 7. Риндич; 8. Кестель Олексій;

II ряд (сидять) – 9. Дроздов Юрій; 10. Крутілін Олександр; 11. Таранович Микола.

Наукове видання

Хронос. Зошит X

Матеріали засідання краєзнавчого клубу

30 травня 2018 р.

Під загальною редакцією

Євгена Чернецького

Коректор Олена Бульда

Комп'ютерний набір авторів

Макет Є. Чернецького

На обкладинці та титульній сторінці вміщено
реконструкцію фундаменту культової споруди на Замковій горі

Підписано до друку 31.07.2018 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Гарнітура "Palatino Linotype". Друк офсетний.

Зам. № 2133

Друк ТОВ "Білоцерківдрук"

М. Біла Церква, бульвар Олександрійський, 22,

Тел. 045-63-5-16-18

3 окружна спартакіяда Білоцерківщини.

30 червня, 1 та 2 липня в Б.-Церкві відбудеться 3 окружна спартакіяда, на яку з'їдуться представники від 19 районів та міських гуртків фізкультури. Від кожного гуртка буде 2 чоловіки й одна жінка. Змагання будуть з легкої атлетики, плавання, футболу, гондболу, стрілецького спорту й шах. На стрілецькі змагання кожна районна організація "ТСО-Авіохе-ма разом з райрадою фізкультури посилає 2-х краших стрільців.

1-го липня на спартакіяді відбудеться футбольний показковий матч між збірною м.

Б.-Церкви та 1-ю командою Київського „динамо“, щоб показати гарну техніку гри в футбол.

Отже, кожний гурток фізкультури повинен піднести свою роботу, щоб мати можливість показати свої досягнення

Успіх спартакіяди залежить тільки від того, оскільки кожний гурток фізкультури і фізкультурник підготується. Ця спартакіяда виширить нашу фізкультурну роботу у місті й селі, посилить масову самодіяльність і підготує здорову зміну для нашої червоної армії.

**Замість п'янства, бешкетів, карт, за-
проваджуємо новий здоровий побут—
розумну й корисну розвагу та спорт.**

Огляд фізкультурних сил Білоцерківщини.

Підсумки окружної спартакіади.

На 3-ю окреспартакіаду, що відбулась 30-го червня, 1-го та 2-го липня, з'їхалось 128 чоловік—45 з міста і 83 з району. З самого ранку вони зібрались у дворі ОВК, звідки під марш музики рушили на стадьон. З трибуни стадьона їх привітали представники від окрвиконкома, ОРПС, окрхома комсомола й охрради фізкультури. Після урочистої частини—почалась змагання. Об'являється старт на 100 метрів бігу, де під оплески публіки першим приходить т. Чи-жик (Фастів). В пливанні в ви-сочінь для жінок 1 місце займає молода Шуст. У штоваханні кулі перше місце зайняла т. Тарно-гурська. (Фастів). Рівно о 6 год. вечора т. Ковальчук відкриває водну станцію. Після чого оголо-шується програма змагань на воді. У плавбі на 50 метрів сти-лем а-ля-брас першим приходять т. Личенко, у плавбі на 100 мет-рів—теж Личенко (Роток). У стрибанні з вишки в воду перше місце зайняв т. Сербин (Заріч-чя). Далі відбулась гребля. Пер-ше місце зайняла команда Б.-Ц. мехпрофшколи.

В неділю, 1-го травня від-бувся показковий футбольний матч між зб. Б.-Церкви та пер-шою командою Київського Динамо. З самого початку стали напирати динамівці і на 5-тій хвилині в сітці Б.-Церківських воріт був м'яч. Далі гра прохо-дила досить рівно. На другому хавтаймі Б.-Церква легко вби-ває м'яч і цим самим зрівнює

гру. Київ робить ще декілька проривів, б'є штрафний удар, але упускають пруткий м'яч, який гучно свистить у повітрі. Підкінець Б.-Церква під оп-лески тисячної публіки вбиває другий м'яч. Фінальний свисток судді фіксує перемогу Б.-Церкви з наслідком +2 —1.

В понеділок закінчуються змагання усіх видів спорту. Радянська фізкультура, як дитячко Жовтня, виявила на цій спартакіаді свою співзвучність з головними завданнями сучас-ного радянського будівництва, й ще раз ствердила, що фізкуль-тура є частина нового, здорового т р у д о в о г о побуту, який утворюється лише в нашій со-сіалістичній країні.

А. Уланівський.

Хроніка.

На всеукраїнську спартакі-яду в м. Київ посилається ко-лектив від Білоцерківської ок-руги—т.т. Туманов, Воробйов, Цехонський Б. Чижик, Козакє-вич, Гаврищенко, Самойлович й Шипринський. Жінки: Шуст, Тарасенко, Никольська й Кифо-ренко.

**Оригінальний
вигляд статті**

**Замість п'янства, бешкетів, карт, за-
проваджуємо новий здоровий побут—
розумну й корисну розвагу та спорт.**

Огляд фізкультурних сил Білоцерківщини.

Підсумки окружної спартакіади.

В неділю, 1-го травня від-
бувся показковий футбольний
матч між зб. Б.-Церкви та пер-
шою командою Київського Ди-
намо. З самого початку стали
напирати динамічні і на 5-тій
хвилині в сітці Б.-Церківських
воріт був м'яч. Далі гра прохо-
дила досить рівно. На другому
хавтаймі Б.-Церква легко вби-
ває м'яч і цим самим зрівнює

гру. Київ робить ще декілька
проривів, б'є штрафний удар,
але упускають пруткий м'яч,
який гучно свистить у повітрі.
Підкінець Б.-Церква під оп-
лески тисячної публіки вбиває
другий м'яч. Фінальний свисток
судді фіксує перемогу Б.-Церкви з
наслідком +2 —1.

Скомпанована стаття

